

**Асиметрія впливу регіональної міграційної політики на
функціонування світових центрів робочої сили**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню впливу регіональної міграційної політики на функціонування економік регіонів-імпортерів робочої сили. В роботі було диференційовано провідні регіональні торговельні організації за ступенем інтеграції міграційної політики. Визначено, що міграційна політика міграційних систем попиту та пропозиції мають різну ефективність при залученні мігрантів. Проведено вивчення потенційної «гібридизації» міграційної політики США на основі RAISE акту. Визначено, що міграційні системи пропозиції призводять до зростання кількісного та якісного складу міграції, на відміну від систем попиту, які не мають позитивного впливу на якісний склад мігрантів.*

***Ключові слова:** міжнародна трудова міграція, регіональна міграційна політика, регіональні торгові угоди, регіональна інтеграція*

***Abstract.** The article is devoted to the study of the regional migration policy impact on the functioning of economies of the regions labour force importers. In the work, the leading regional trade organizations were differentiated according to the degree of integration of migration policy. Migration policy of supply-driven and demand-driven migration systems have different effects in attracting migrants. We conducted the study of the potential "hybridization" of the US migration policy based on the RAISE act. We determined that the supply-driven migration systems results in the increase of the quantitative and qualitative composition of migration, at the same time,*

* к.е.н., доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

demand systems do not have a positive impact on the qualitative composition of migrants.

Keywords: *international labor migration, regional migration policy, regional trade agreements, regional integration*

Аннотация. *Статья посвящена исследованию влияния региональной миграционной политики функционирования экономик регионов-импортеров рабочей силы. В работе было дифференцировано ведущие региональные торговые организации по степени интеграции миграционной политики. Определено, что миграционная политика миграционных систем спроса и предложения имеют разную эффективность при привлечении мигрантов. Проведено изучение потенциальной «гибридизации» миграционной политики США на основе RAISE акта. Определено, что миграционные системы предложения приводят к росту количественного и качественного состава миграции, в отличие от систем спроса, которые не имеют положительного влияния на качественный состав мигрантов.*

Ключевые слова: *международная трудовая миграция, региональная миграционная политика, региональные торговые соглашения, региональная интеграция*

Актуальність теми дослідження. Економічні ефекти міжнародної трудової міграції традиційно є одним з ключових напрямів дослідження міграційної тематики. Водночас, така ефективність є напряму пов'язаною з розвитком регіональної міграційної політики. Окремі країни світу удосконалюють свої національні системи регулювання трудової міграції, в рамках регіональних організацій формуються регіональні ринки праці з притаманною їм регіональними міграційними політиками. При виборі міграційної стратегії, регіони вибирають між міграційними системами пропозиції та попиту, або ж намагаються синтезувати власні «гібридні»

системи. Визначенню ефективності різних типів регіональної міграційної політики і є присвяченою дана стаття.

Аналіз останніх публікацій. Питання розвитку міжнародної трудової міграції, міграційної політики окремих країн та регіонів досліджувались рядом українських та зарубіжних науковців, серед яких в першу чергу варто виділити Дж. Борхаса, А. Вінтерса, А. Гайдуцького, С. Дрінквотера, І. Івахнюк, Е. Лібанову, О.Малиновську, С. Метельова, Д. Рату, А. Румянцева, С. Сардака. О. Старка, А. Філіпенка, Дж. Флореса, О. Шниркова, Також значну увагу даному питанню приділяється в звітах та окремих спеціальних дослідженнях ряду міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації праці, Міжнародної організації з міграції, Організації економічного співробітництва та розвитку, Світового банку тощо.

Постановка проблеми. Метою даної статті є визначення яким чином використання інструментарію регіональної міграційної політики може впливати на функціонування світових центрів робочої сили.

Результати дослідження автора. Між показниками міжнародної трудової міграції, кількістю населення (в тому числі економічно активного) та функціонуванням економіки існує тісна взаємозалежність. Економічні ефекти частково залежать від рівня міграції щодо розміру населення. Темпи зростання населення та економіки безпосередньо пов'язані зі швидкістю міграції. У свою чергу швидше зростаюча економіка може вплинути на темпи зростання продуктивності праці та ВВП на душу населення. Проте, міграція впливає на значно більшу кількість параметрів, ніж абсолютні темпи зростання економіки та розміру. Міграція впливає на різноманітні демографічні фактори, які можуть спричинити корекцію в усій економіці. Параметри міграційних програми та самоселекція іммігрантів є важливими чинниками диверсифікації мігрантів [1]. Мотивація щодо міграції, відрізнятиметься в різних типах міграції за категоріями віз (кваліфікована міграція, сімейна, гуманітарна). Таким чином іммігранти в кожній категорії матимуть різні характеристики

порівняно з тими, хто народились в країні-імпортері робочої сили, або належать до іммігрантів інших візових категорій [2].

На основі даних, що рівня регіональної економічної інтеграції, наявності угод щодо вільного руху осіб в рамах регіонів та субрегіонів, а також фактичного ступеню виконання таких угод, нами було складено Матрицю регіональних угруповань (таблиця 1.), яка виступатиме відправною точкою подальшого моделювання впливу регіональної міграційної політики на міграційну динаміку та стан ринку праці в досліджуваних частинах світу. За основу рівнів інтеграції, відповідно до матриці, були взяті класичні рівні інтеграції Б. Баласа, з деякими доповненнями, необхідними в цілях дослідження (0 рівень – ведуться переговори про створення ЗВТ, 1 рівень – укладена зона вільної торгівлі, 2 рівень – митний союз, 3 рівень – спільний ринок, 4 рівень – економічний союз, 5 – повна інтеграція (для цілей нашої матриці під 5 рівнем враховано наявність елементів спільної міграційної політики щодо третіх країн). Зважаючи на особливу увагу до регулювання міграційних потоків, ряд регіональних інтеграційних об'єднань, які задекларували перехід до етапів спільного ринку та економічного союзу і надалі залишають обмеження різного рівня для трудової міграції, що знаходить своє відображення в Матриці (окремі угруповання, маючи 3-4 рівень інтеграції, мають «-» в графі «вільний рух робітників»).

Таблиця 1.

Матриця регіональних інтеграційних угруповань

№	Регіональне об'єднання	Рівень інтеграції*	Наявність спеціальних угод про вільний рух окремих категорій робітників / короткострокових безвізових поїздок	Наявність повної свободи руху робітників
1	ЄС	5	+	+
2	ЕКОЦАС	4	+	-
3	ЄАЕС	4	+	+
4	КАРІКОМ	4	+	+
5	ГСС	3	+	+

6	АСЕАН	3	+	-
7	МЕРКОСУР	3	+	+
8	АНКОМ	2	+	+
9	ЕКОВАС	2	+	-
10	САДК	2	+	-
11	ANZCERTA	1	+	+
12	КОМЕСА	1	+	-
13	НАФТА	1	+	-
14	СНД	1	+	-
15	СААРК	1	+	-
16	IGAD	0	+	-

* - рівні інтеграції окремих інтеграційних об'єднань можуть суміщати елементи різних рівнів або ж не включати теоретично обґрунтованих позицій. Позиціонування по рівням інтеграції зроблено на основі переважаючих характеристик в рамках РТУ

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці 1, всі ключові регіональні об'єднання незалежно від рівня інтеграції укладали спеціальні угоди про вільний рух окремих категорій робітників, або щодо лібералізації короткострокових безвізових поїздок в рамках організації. Також, незважаючи на невідповідність класичних стадій інтеграції рівню лібералізації регіональної міграції, що було продемонстровано в попередніх розділах дисертаційного дослідження, повна свобода переміщення робітників більш часто зустрічається при більш високому рівні інтеграції (в 5 з 7 РТУ рівнів 3-5), ніж у РТУ з нижчим рівнем інтеграції (2 з 9 у РТУ рівнів 0-2).

Водночас, рівень інтеграції не є єдиним чинником, який визначає особливості міграційних потоків в рамках РТУ. Головним фактором впливу потенційної імміграції на ринок праці та економіку приймаючої країни є ефективність міграційної політики. Економічні наслідки від трудової міграції по різному проявляються міграції для країн, що використовують supply та demand-driven міграційні системи. Системи, що базуються на міграційних системах балів, збільшують як абсолютну кількість висококваліфікованих мігрантів, так і підвищують відносну частку робітників більш високої кваліфікації у загальній структурі міграції.

Водночас, demand-driven міграційні системи переважно не змінюють структури імміграції в напрямі зростання частки людського капіталу.

Двосторонні угоди, які служать для визнання кваліфікацій отриманих за кордоном, а також трансфер соціального забезпечення між країнами, сприяють збільшенню потоків висококваліфікованих працівників на додаток до підвищення вибіркості іммігрантських потоків. В тому випадку, коли країна належить до регіональної угоди, яка передбачає вільний рух робітників, це збільшує загальну кількість висококваліфікованих іммігрантів, але таке членство в регіональному об'єднанні, в свою чергу, сприяє зменшенню загальної вибіркової спроможності міграційної політики такої країни [3].

Можливість скоригувати міграційні пріоритети в рамках міграційної системи балів є вагомою перевагою supply-driven систем. Наявність економічних розрахунків щодо макроекономічного впливу імміграції різних візових категорій дозволяє зробити висновки щодо ефективності міграційного менеджменту в минулому та скоректувати міграційну політику як з урахуванням отриманих економічних результатів, так і приймаючи до уваги макроекономічні пріоритети розвитку економіки приймаючої країни.

Трансформація міграційної політики має безпосередній вплив на функціонування ринку праці та економічного розвитку приймаючої країни як в коротко-, так і в довгостроковій перспективі. У випадку, коли йдеться про велику економіку, таку як США, ефекти міграційної політики безпосередньо змінюють стан глобального ринку праці та функціонування світової економіки. В цьому ключі варто звернути увагу на Raise Act в США, який має на меті зменшення показників легальної імміграції та підвищення частки висококваліфікованих іммігрантів в країні. За оцінками Penn Wharton University of Pennsylvania [4] до 2027 наслідком запровадження RAISE акту буде зменшення ВВП країни на 0,7% у порівнянні з чинним законодавством і скоротить робочі місця на 1,3

мільйона. До 2040 року ВВП буде приблизно на 2% нижчим від потенційно можливого, а робочі місця зменшаться на 4,6 млн. робітників. Незважаючи на зміни у обсязі населення, робочих місць і ВВП, ВВП на душу населення, загалом, не зазнає значних змін, при цьому спостерігатиметься деяке його збільшення в короткостроковій перспективі, з подальшим скороченням. Вплив імміграційної реформи з заданими параметрами на ринок праці США відображено на рис. 1, де ми бачимо відставання кількості зайнятих (правий стовпець) від базового сценарію (лівий стовпець) в 2018-2040 рр.

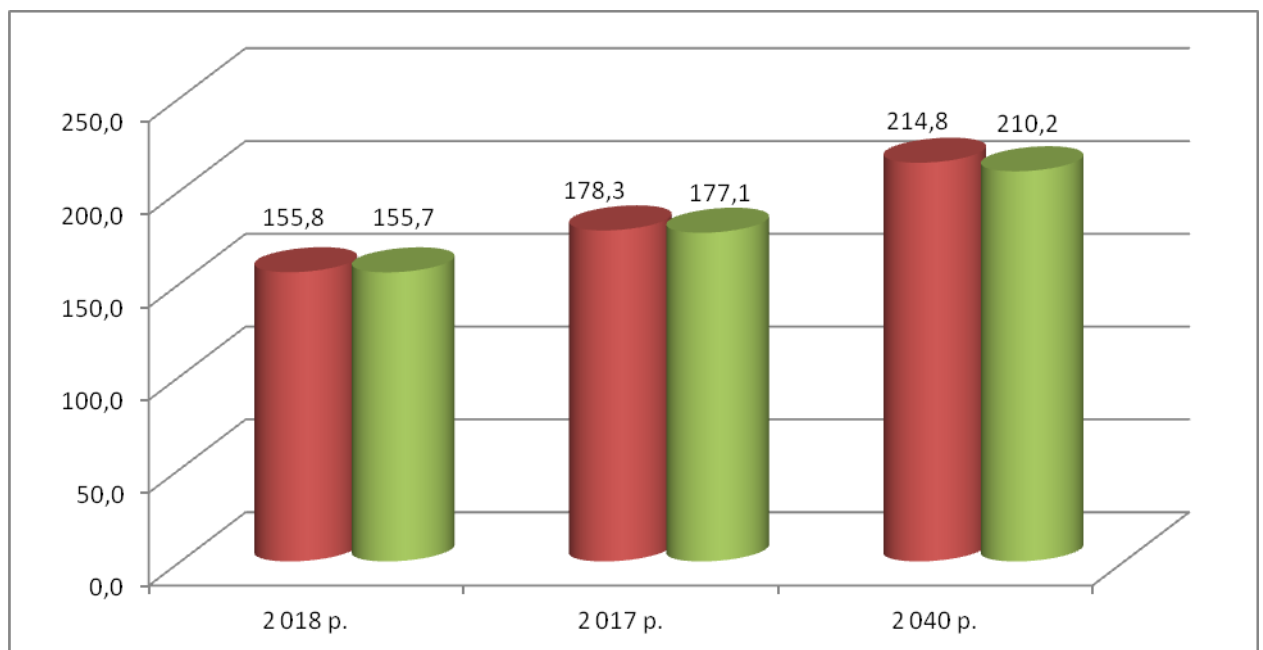

Рис. 1. Зайнятість в США при 50% скороченні чистої легальної міграції і одночасному зростанні частки кваліфікованих іммігрантів до 75% [4]

Бюджетна модель Пен-Уортона [5], яка була використана для аналізу RAISE акту, показує результати моделювання для трьох варіантів реформ імміграційної політики, кожна з яких складається з п'яти комбінацій, для 125 варіантів політики. Фактично, отриманий результат для ВВП можна розподілити на 2 категорії – зменшення легальної міграції на 50% призводить до скорочення ВВП, збільшення частки осіб з не нижче ніж освітою коледжу до 75% – призводить до зростання ВВП США. З

урахуванням того факту, що ВВП на душу населення в США суттєво не змінюється, ми можемо говорити про, в цілому, помірно нейтральний агрегований ефект такої міграційної реформи для економіки та ринку праці в США, при негативному впливі на глобальний ринок праці та світову економіку в цілому, від неефективного використання трудових ресурсів потенційних робітників.

Скорочення імміграції зменшує кількість працівників у США та, в довгостроковій перспективі, обсяг заощаджень, доступних для інвестицій. Очікується, що до 2027 року середня погодинна заробітна плата в США зросте на 0,23%, з 42,02 дол. США за поточною політикою до 42,12 долара США (за купівельною спроможністю доларів в 2015 р.). Водночас, зменшення бази оподаткування призведе до зменшення відрахувань на соціальне забезпечення на 0,7% до 2027 р. [4].

З іншого боку, реформа RAISE акту в середньостроковій перспективі повинна збільшити ВВП на душу населення на 0,02% до 2027 р, з подальшим його скороченням до 2040 р. на 0,3% ВВП на душу населення. Однак, за умов незмінного обсягу імміграції спостерігалось зростання кількості висококваліфікованих іммігрантів до 75%, як це передбачено RAISE актом, вплив такої реформи на ВВП США був би однозначно позитивним. За таких умов до 2027 р. ВВП країни зростало б на 0,17% швидше, а до 2040 р. даний ефект уже становив би 0,37% при аналогічних показниках зростання ВВП на душу населення. Така тривала зміна магнітуди впливу притоку нових іммігрантів по будь-якому із сценаріїв обумовлена незначною часткою щорічної імміграції у загальному населенні країни (від 800 тис. іммігрантів при населенні США в 2016 р. на рівні 323 млн. осіб).

Таким чином, поточна концепція реформування міграційної політики США в напрямку її гібридизації зменшить загальну кількість мігрантів, призведе до скорочення загальної зайнятості в країні порівняно з базовим сценарієм, що не буде компенсовано збільшенням величини участі

населення в робочій силі в силу недостатнього позитивного ефекту від цієї реформи на зростання заробітної плати в країні. Однак, окремі короткострокові позитивні ефекти для продуктивності праці та ВВП на душу населення вказують на те, що ідея міграційної системи балів спрямована на підвищення якості імміграційних трудових ресурсів може позитивно впливати на економіку за умови відсутності встановлення штучних обмежень на загальну кількість іммігрантів, що підтверджується досвідом міграційної політики інших країн зі сформованими гібридними міграційними системами – Канадою та Австралією.

Підвищення кваліфікованої імміграції є одним із завдань меритократичних міграційних систем, однак ефективність міграційної системи балів для забезпечення національної конкурентоспроможності часто залежить від комплексності такої системи і відповідності залучених інструментів поставленим макроекономічним цілям. На сьогодні, ми можемо стверджувати, що при селекції частини перманентних іммігрантів на основі належного їм людського капіталу Канада та Австралія добиваються кращих успіхів, ніж США, а також інші країни, які орієнтуються виключно на demand-системи. Відмінності в рамках англосаксонського блоку міграційних систем проявляються також і в залучені осіб з вищою освітою, частка яких в загальній структурі імміграції для Канади переважає показники як Австралії, так і США. Однак, якщо визначити відсоток іноземних громадян з вищою освітою, зайнятих на посадах, які використовують їхню освіту та навички, стає зрозумілим, що рішення Австралії відмовитися від чистої моделі людського капіталу дало значно більший відсоток іммігрантів, які максимізують ефективність використання своїх вмінь, що позитивно позначається на економічній конкурентоспроможності країни. Якщо оцінювати ефективність міграційної політики з точки зору кількості іммігрантів, коли ми сумуємо тимчасових висококваліфікованих мігрантів до постійних іммігрантів, demand-системи часом демонструють більш

успішність за класичні supply-системи, що, зрештою, і обумовлює гібридизацію міграційних систем в традиційних країнах імміграції. Зрештою, формування гібридних міграційних моделей в країнах англосаксонського блоку, навіть з урахуваннями тактичних недоліків наведених в даному підрозділі, є новим етапом трансформації регіональних систем для Північної Америки та Океанії, яка поступово поширюватиметься (в коротко- і середньостроковій перспективі на національному рівні, як показує приклад Сполученого Королівства) і на інші регіони світу [6].

Supply міграційні системи призводять до збільшення як абсолютної кількості мігрантів, так і якісного складу імміграційних потоків. Натомість, demand-системи часто базуються на ad hoc потребах ринку праці, з урахуванням тестування ринку праці або списку дефіцитних процесій, мають або незначний, або часом негативний ефект на якісну композицію ринку. Водночас, при порівнянні обох систем, необхідно мати на увазі, що обидва підходи мають різну мету міграційного регулювання та різний набір інструментів регулювання міграції. Системи, орієнтовані на міграційні систему балів, котрі були започатковані Канадою та пізніше Австралією, спочатку були представлені ідеєю, про принципову відсутність кількісних бар'єрів в імпорті робочої сили, і здійснювали кроки по системному залученні великих обсягів кваліфікованих мігрантів.

Імміграційна політика інших країн та регіонів, наприклад, та, що широко використовувались у Європі, первинно була спрямована на ідею інтеграції мігрантів як з економічної, так і з соціальної точки зору. Європейська спрямованість на соціально-економічну інтеграцію іноземців і надалі домінує у впровадженні міграційних систем попиту, які визначають пріоритетність результатів ринку праці над кількістю фактично набраних мігрантів. Проте сучасні тенденції міграційної політики показують на все більшу «гібридизацію» skill-selective імміграційних систем з одночасним існуванням елементів систем попиту і

пропозиції, які намагаються збалансувати часом конфліктуюче співвідношення «кількість versus якість».

Дослідження Оксфордського університету [7] вказує на те, що певні комбінації політики можуть фактично підвищити ефективність деяких політичних інструментів. Наприклад, фінансові стимули як окрема схема політики значно ефективніші в системах, керованих попитом, ніж у поєднанні з системою, орієнтованою на міграційні бали. Також існують докази релевантності міжнародних угод та, зокрема, угод, що стосуються взаємного визнання дипломів та повноважень, у сприянні мобільності мігрантів з іноземними дипломами про освіту. Перебування в зоні вільного переміщення осіб збільшує загальну кількість мігрантів та висококваліфікованих іммігрантів, однак таке членство також сприяє зменшенню загальної вибіркової спроможності глобальних потоків робочої сили.

Висновки. Якщо всі регіональні об'єднання, незалежно від рівня інтеграції, укладали спеціальні угоди щодо спрощення переміщення осіб або окремих категорій висококваліфікованих робітників, то забезпечення повної свободи переміщення робітників досягається переважно на вищих стадіях інтеграції. Економічні наслідки міжнародної трудової міграції для ринку праці та економічного зростання в різних регіонах світу безпосередньо залежать від якості міграційної політики. Якщо загалом міграційна політика країн з supply-driven міграційними системами демонструє кращі показники ефективності міграції, то при трансформації міграційної політики від систем попиту до систем пропозиції (чи більш поширений розгляд як альтернативи гібридні системи), вагоме значення має конкретний набір інструментів, які планують застосовуватись. Так Raise Act в США є загалом є носієм позитивної мети підвищення якості імміграції за Канадсько-Австралійським прикладом. Однак, пропозиція штучного обмеження імміграції в довгостроковому плані коштуватиме США 2% від приросту ВВП, а також зменшення кількості робочих місць

до 2040 р. на 4,6 млн. осіб. Однак, поступове введення елементів систем пропозиції без лімітування обсягів імміграції, навпаки збільшило б обсяг економіки країни на 0,37% до 2040 р.

Список використаних джерел

1. Chiswick B. Are Immigrants Favorably Self-Selected? // AEA Papers and Proceedings, vol. 89. – 1999. – No. 2, pp. 181–85.
2. Economic Impacts of Migration and Population Growth. Productivity Commission Research Report. 2006. URL: <https://www.pc.gov.au/inquiries/completed/migration-population/report/migrationandpopulation.pdf> (дата звернення: 16.11.2017)
3. Czaika M., Parsons C. R. Supply-driven policy systems prove most effective in attracting high-skilled migrants. 2016. URL: <https://www.knomad.org/sites/default/files/2017-03/Policy%20Brief%205%20Attracting%20High-Skilled%20Migrants.pdf> (дата звернення: 16.11.2017)
4. Budget Model // Penn Wharton University of Pennsylvania. 2017. URL: <http://budgetmodel.wharton.upenn.edu/issues/2017/8/8/the-raise-act-effect-on-economic-growth-and-jobs> (дата звернення: 16.11.2017)
5. The Penn Wharton budget model's immigration policy simulator // Penn Wharton University of Pennsylvania. 2016. URL: <http://budgetmodel.wharton.upenn.edu/issues/2016/6/24/the-penn-wharton-budget-models-immigration-policy-simulator> (дата звернення: 16.11.2017)
6. Koslowski R. Selective Migration Policy Models and Changing Realities of Implementation // International Organization for Migration. 2013. URL: http://www.albany.edu/~rk289758/documents/Koslowski_Selective_Migration_Policy_Models_Sept2013.pdf (дата звернення: 16.11.2017)

7. Czaika M., Parsons C. The gravity of high-skilled migration policies // University of Oxford. 2015. URL: <https://www.imi.ox.ac.uk/publications/the-gravity-of-high-skilled-migration-policies> (дата звернення: 16.11.2017)